

YENİ KAMU İŞLETMECİLİĞİ ANLAYIŞININ UNSURLARI VE DÜŞÜNSEL ARKA PLANI

Elements And Intellectual Background Of The New Public Management Approach

Doç. Dr. Sefa USTA

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Karaman/Türkiye

ORCID ID: 0000-0003-3846-7987

Öğr. Gör. Gökhan BİLİCİ

Selçuk Üniversitesi, Akören Ali Rıza Ercan MYO, Finans, Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü, Konya/Türkiye

ORCID ID: 0000-0001-8446-1928

ÖZET

Dünyada 1970'li yılların ortasından itibaren kamu yönetimi düşüncesinde ve uygulamalarında geleneksel yönetim anlayışının sorgulanmaya ve yeni yönetim anlayışı tartışılmaya başlanmıştır. Literatüre yeni kamu işletmeciliği anlayışı olarak geçen bu düşüncenin düşünsel arka planını ortaya koymak ve yeni kamu işletmeciliği anlayışının dayandığı unsurları irdelemek çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Konu ile ilgili literatürün taranması sonucunda kaleme alınan çalışmada betimsel araştırma yönteminden yararlanılmıştır. Bu yöntem ve amaç doğrultusunda hazırlanan çalışma kapsamında ilk olarak öncelenmeye başladığı 1970'li yılların ortasında; refah devletinden minimal devlet anlayışına geçiş süreci kısaca ele alınmıştır. Daha sonrasında, minimal devlet anlayışının yansımaları olarak yeni kamu işletmeciliğinin düşünsel altyapısı değerlendirilerek, yeni kamu işletmeciliğinin unsurları irdelemiştir. Yeni kamu işletmeciliği anlayışı ile kamu yönetiminde zihniyet anlamında bir paradigma değişimi yaşandığı çalışmanın temel iddiası ve bulgusudur.

Anahtar Kelimeler: Yeni Kamu İşletmeciliği, Geleneksel Kamu Yönetimi, Refah Devleti, Minimal Devlet

ABSTRACT

In the world, since the mid-1970s, the traditional management approach has been questioned and the new management approach has been discussed in public administration thought and practice. The main purpose of the study is to reveal the intellectual background of this idea, which is referred to as the new public management approach in the literature, and to examine the elements on which the new public management approach is based. Descriptive research method was used in the study, which was written as a result of scanning the literature on the subject. In the middle of the 1970s, when it first started to be prioritized within the scope of the study prepared in line with this method and purpose; The transition process from the welfare state to the minimal state understanding is briefly discussed. Afterwards, the intellectual infrastructure of the new public management as a reflection of the minimal state approach was evaluated and the elements of the new public management were examined. The main claim and finding of the study is that there is a paradigm shift in the new understanding of public management and mentality in public administration.

Keywords: New Public Management, Tradational Public Administration, Welfare State, Minimal State

1. GİRİŞ

Birinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan işsizlik, kamusal harcamaların artış göstermesi ve gelirden görülen azalmalar devletin konumunun sorgulanmasına neden olmuştur. Liberal, kapitalist söylemlerin yanında refah devleti konuları da gündeme gelmiştir. İkinci Dünya savaşı sonrasında refah devletinin ortaya çıkıp benimsenmesi daha mümkün hale gelmiştir. Devletin bir çok alanda vatandaşa hizmet götürmek için kendisini ön plana çıkardığı ve Keynesyen ekonominin hâkim olduğu bu dönem 1970'li yılların ortalarına kadar devam etmiştir. Hizmet ağını artıran devletin faaliyet kolları genişlemiştir. Bu genişleme beraberinde bazı sorunların varlığının farkına varılmasına, sorgulanmasına neden olurken öte yandan refah devleti kendi saltanatının sonunu hazırlamıştır. Kamu kesiminde oluşan hantallaşma, hiyerarşi, bürokrasinin artması hizmet sunumunun aktarılmasında aksaklıklara yol açmıştır. Bu aksaklıkların çözümü olarak devletin faaliyet alanını küçültmesi ekonomik alanda üreten değil denetleyen konuma geçmesi, devletin de tıpkı bir işletme gibi yönetilmesi, onun ilkelerini benimsemesi ve uygulaması tartışılmaya başlanmıştır. Bu noktada yeni kamu işletmeciliği kavramı ve uygulamaları gündeme gelmiştir.

Refah devletine tepki olarak kendisini gösteren YKİ yaklaşımı, kamu sektörünün verimsiz ve ağır işleyen yapısını eleştirmekte, kamuda verimliliğin ve etkinliğin sağlanmasını hedeflemektedir. YKİ ile öne sürülen yeniliklerle yalnızca yönetsel değişim değil, devletin varlığı ve anlamı irdelenmektedir. Devlette meydana gelen genişlemenin finansal sonuçları mali kitleğin oluşmasına neden olurken aynı zamanda bürokratik yapının sorgulanmasının kapısını aralamıştır (Karcı, 2008: 40; Tuncer & Usta, 2013: 192).

Bu çalışmada geleneksel kamu yönetimi anlayışından yeni kamu işletmeciliğine geçiş sürecinde kamusal birtakım hizmetlerin özel sektöre aktarılması tartışılırken işletme yönetim tekniklerinin de kamu sektörüne transferi konu alınmıştır. Öte yandan geleneksel kamu yönetimi düşüncesi ve refah devleti anlayışının etkileri, refah devletinin krizi ve minimal devlet tartışmaları ve yeni kamu işletmeciliğinin ortaya çıkışına ve gelişimine etki eden faktörler, İşletmecilik Anlayışı, Yeni Sağ İdeoloji, Kamu Tercihi Teorisi, Neo-Liberalizm ve Vekalet Teorisi düşüncelerine yer verilmiştir.

2. GELENEKSEL KAMU YÖNETİMİ DÜŞÜNCESİ VE REFAH DEVLETİ ANLAYIŞININ ETKİLERİ

18. yüzyılın ortalarında Prusya'da ortaya çıkan kamu yönetimini özel bir alan olarak inceleyen bilimlerin başında kameral bilimler bulunmaktadır (Eryılmaz, 2010:10; Usta ve Akıncı, 2018: 68). Kavramsal olarak devlet yönetiminde uygulaması görülen kamu yönetiminin kural ve yöntemleri bilimsel olarak, Charles Jean Bonnin tarafından kullanılmıştır. Bonnin 1812 yılında kamu yönetimiyle ilgili 68 ilkenin ele aldığı "Kamu Yönetiminin İlkeleri" adlı kitabını yayımlamıştır (Karasu, 2004: 228-229).

ABD'de, kamu yönetimi disiplinin bu ad altında akademik olarak gündeme gelmesi 1880'li yıllarda görülmektedir. "Yönetimin (İdarenin) İncelenmesi" isimli makale Woodrow Wilson tarafından 1887 yılında yayınlanmıştır. Bu makale birçok kaynakta kamu yönetiminin temeli olarak anılırken yazarı Wilson da kamu yönetiminin kurucu babası sayılmaktadır. Devam eden dönemlerde kamu yönetimi konusunda çeşitli kitaplar yayınlanmıştır. Bu kitaplardan en önemlisi Frank Goodnow'un, "Siyaset ve Yönetim" ile Leonard White'in "Kamu Yönetiminin İncelenmesine Giriş" isimli eseridir. Goodnow bu eserinde hükümetin "siyasal" ve "yönetsel" olmak üzere iki farklı işlevine değinmektedir. Leonard White'in 1926'da yazdığı kitap doğrudan kamu yönetimine tahsis edilmiş tek eser olarak görülmektedir. 1927'den itibaren ABD'de yönetim konusunda bazı ilkelerin belirlenmeye çalışıldığı dikkat çekmektedir. Bu dönem W. F. Willoughpy'nin, 1927'de yazdığı "Kamu Yönetiminin İlkeleri" isimli kitabıyla başlar. Bu kitapta kamu yönetiminin belirli bazı ilkeleri bulunduğu ve bu ilkelerin uzman yöneticiler tarafından uygulanabileceği vurgulanmıştır. Luther H. Gulick ve Lyndall Urwick'in 1937 yılında müşterek kaleme aldıkları "Yönetim Bilimi Üzerine Notlar" isimli kitap bir diğer çalışma olarak karşımıza çıkmaktadır. Gulick ve Urwick Amerika Birleşik Devletleri başkanı Roosevelt'e yönetim konusunda danışmanlık yapmışlardır. Gulick ve Urwick "planlama", "örgütlenme", "personel alma", "yönetme", "eşgüdümleme", "rapor verme", ve "bütçeleme", olmak üzere yedi yönetim ilkesi geliştirmişlerdir. Yönetim ilkeleri aşamasını incelerken özellikle Amerikalı Fredick R. Taylor'ın "Yönetimin İlkeleri", Fransız Henry Fayol'un "Genel ve Endüstriyel Yönetim" isimli kitaplarından da bahsetmek gerekir. Yönetimin örgütsel kanadına daha çok dikkat edilerek çalışanların psikolojik ihtiyaç ve eğilimlerinin göz ardı edilmesi ABD'de beşerî ilişkiler hareketinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. "Beşerî İlişkiler Hareketi" Elton Mayo'nun önderliğinde Western Elektrik şirketinin Hawtorne işletmelerinde 1930'larda yapılan deneylerle başlamıştır. ABD'de İkinci Dünya Savaşı sonrasında kamu yönetimi alanında Herbert Simon'un "İdari Davranış" isimli kitabı önceki dönemin düşünce ve eğilimlerine tepki olarak yayınlanmıştır (Eryılmaz, 2010: 12-15). Birinci Dünya Savaşı bittikten sonra kamusal harcamalar yükselmiş, işsizlik hızla artmaya başlamış ve gelirden görülen azalmalar temel problemler olarak görülmeye başlamıştır. Bu temel problemler, mali gerginlikler ve gerilimler devletin konumunun sorgulanmasına neden olmuştur. Bu noktada çözüm önerisi olarak liberal ve kapitalist söylemlerle refah devleti konuşulmaya başlamıştır.

Refah devleti anlayışı, sanayisi gelişmiş ülkelerde kendisine daha çok yer bulmuştur. Kavramsal olarak 1941'de ilk kez Başpiskopos Temple, 1942 yılında ise ekonomik anlamda Beveridge Raporunda kullanılmıştır (Gough, 2003: 2). Geleneksel kamu yönetiminin hakimiyeti ve bilinirliği daha çok II. Dünya Savaşı'ndan sonra gündeme gelen refah devleti uygulamalarıyla artmıştır. Kısaca refah devleti toplumun ekonomik ve sosyal yönden gerekliliklerinin devlet tarafından giderildiği bir anlayıştır. Bu dönemdeki politika anlayışı "beşikten mezara kadar" devlet yardımlarının devam etmesi olarak ifade edilmektedir (Osborne, 2006: 378). Kamu yönetimi, kamu tarafından sunulan mal ve hizmetlerin gerek üretiminde gerekse de dağıtılmasında devletin tek aktör olarak rol aldığı klasik yaklaşım temelli kurumsal bir yapı haline dönüşmüştür (Genç, 2015: 130). Gelişmiş ülkelerde sosyal harcamaların artmasından kaynaklanan problemlere getirilen eleştirilere karşılık toplumsal düzen ve yapıyı korumak için birtakım tasarımlardan ortaya çıkan refah devleti düşüncesi, Kuzey

Amerika ve Avrupa devlet yönetimlerinde ilk olarak görülmüştür. Devletten sosyal yapının korunmasında öncülük etmesi beklenmektedir (Spicker, 2000: 144). Devletin üstlendiği görevler giderek artmakta ve çeşitlilik göstermektedir. Refah devletinden sosyo-ekonomik ve kültürel tüm süreçlerde etkin ve etkili olması beklenmektedir. Bu noktada devletin kamu gücünü kullanarak piyasada güçlerin etkinliğini sınırladığını söylemek mümkündür (Briggs, 2000: 18).

Refah devleti; düzenleyici, müdahale edici ve geliri yeniden dağıtıcı olmak üzere üç fonksiyon üzerinde temellendirilmiştir. Düzenleyici fonksiyon, işsizlik ortamında sosyal harcamaların yükseldiği dönemlerde devlet düzenleyici politikalar aracılığıyla kendisini gösterir. Devlet düzenleyici politika yapım ve uygulama aşamasında özel girişimlerin zarar görmesini engellemelidir. Müdahale edici fonksiyon ise daha çok devletin piyasaya para ve maliye politikalarına müdahalede bulunduğu, arz ve talebin müdahale olmadan oluşmayacağı, tam istihdam gayesi ile gerçekleştirilir. Toplumsal huzurun ve ekonomik dengenin kurulmasının sağlanması amacıyla devletin vergi gibi yetkileri kullanarak toplumda gelirin dağılımında dengeyi sağlamak için kullandığı fonksiyona da geliri yeniden dağıtıcı fonksiyon denilmektedir (Gough, 2003: 6; Özdemir, 2007: 177).

J. M. Keynes refah devleti düşüncesinin temellerini atan özellikle 1929 krizine birtakım çözümler üreten ekonomist bir kuramcıdır. Ana düşüncelerinden birisi toplumdaki sınıfsal dağılımı tanzim etmek ve mevcut eşitsizlikleri azaltmaktır. Keynesyen politikalar devletin ekonomi üzerindeki hakimiyeti ve müdahale yetkisini vurgulamaktadır (Pierson, 2000: 192). 1945-1975 yılları arası, Refah devleti ve Keynesyen politikaların çok fazla uygulama alanı bulduğu, zirveye eriştiği dönem olmuştur. Bu dönem refah devletinin Altın Çağ'ı olarak görülmektedir (Aktan & Özkıvrak, 2009: 90). II. Dünya Savaşı, ekonomi ve yönetim alanlarını derinden sarsmıştır. İleri savaş teknolojisi, Avrupa'da ciddi hasarların oluşmasına neden olmuş ve bu hasarların onarılması devlet olmadan imkânsız hale gelmiştir. Bu noktada devletin yapacağı müdahaleler için tepki oluşturmayacak bilakis memnuniyete sebep olacak bir ortam bulunmaktaydı. Refah devleti anlayışı bürokrasiyi, ekonomide regülasyonu ve hizmet alanını genişletmekteydi (Christensen&Laegreid, 2007: 499). “Merkezi planlama”, “müdahale” ve “doğrudan yatırım” temelleri üzerine kurulu kalkınma yöntemiyle devletin kolaylıkla mali kaynak tedarik ettiği bu dönem 1970'lerin ortalarına kadar herhangi bir engelle karşılaşmadan devam etmiştir. Devletin ekonomiye gereğinden fazla müdahil olması ve yönetimde hantallık konuları öne çıkmıştır (Lynn, 2001: 146). Bu dönemde devletin görev ve sorumlulukları oldukça genişlemiş ve hiyerarşik süreçler kamunun ve toplumun gereksinimlerin karşılanması noktasında yetersiz olmaya başlamıştır. Refah devletinin mevcudiyetini oluşturan değerler sorgulanır hale gelmiştir.

3. REFAH DEVLETİNİN KRİZİ VE MİNİMAL DEVLET TARTIŞMALARI

II. Dünya Savaşı bittikten sonra ortaya çıkan sonuçlar itibarıyla devletlerin varlığını devam ettirebilmesinin tek yolu yine devletin her alanda egemen olmasıyla sağlanacaktır fikri refah devleti ekseninde bürokratik temelli yönetim sistemini gündeme getirmiştir. II. Dünya Savaşından, 1974 yılında yaşanan petrol krizine kadar olan süreçte refah devleti faaliyetlerine devam etmiştir. Refah devletinin üzerindeki hizmet ve yönetim (bürokrasi) yükü sistemin verimli ve etkin çalışmasını engellemektedir. Ölçeği genişleyen kamu kurumları karmaşık, duyarsız olarak anılmaya başlanmıştır. Yönetilememe sorunun ortaya çıkması, geleneksel yönetimin işlevini kaybetmeye başlamasıyla yerini yeni kamu işletmeciliğine bırakmıştır (Tuncer & Usta, 2013: 192).

1973 yılında “Petrol İhraç Eden Arap Ülkeleri Birliği”nin OAPEK (OAPEC, OPEC üyesi Arap ülkeleri- Mısır ve Suriye) ambargo koyması ile patlak veren petrol krizi, artan enflasyon ve işsizlik sorunları Keynesyen politikalara yönelik tartışmayı başlatmıştır (Heywood, 2007: 114). 1980'lerde başlayan ve 1990'larda yükselen yönetsel kırımlar veya özellikle geleneksel devlet bürokrasisinin başarısızlıkları, devletin yönetilemez boyutu, yönetsel verimsizlik, kamuya erişilememesi, ekonomik sıkıntılar, aşırı yolsuzluk, başarısızlık ve bu dönemdeki yönetim kadroları ağır bir şekilde eleştirilmiştir.

1970'li yıllarda ortaya çıkan bu krizlerin kamu harcamaları üzerindeki ve küresel ekonomide yol açtığı istenmeyen etkiler, bütçe açıkları ve bunların kapatılması için yapılan borçlanmalar hükümetleri radikal önlemler almaya yönlendirmiştir. Bu şartlar altında devletin ya ekonomik ve ticari alandan çekilecek ya da mevcut kamu hizmetlerinin bir kısmından vazgeçecek ya da kamu hizmetleri mevcut haliyle devam ettirilecekse bunların finansmanı için hizmetlere zam yapması ve vergi oranlarının yükseltilmesi gerekecekti (Eryılmaz, 2010: 18).

1974 kriziyle ilgiyi üzerine çeken ve takip eden dönemlerde bir çok ülke tarafından uygulanmaya çalışılan YKİ ile “sonuç odaklı, müşteri-vatandaş odaklı yönetim anlayışının uygulamaya konulması, özel sektör yönetim tekniklerinin kullanılması ile rekabetçiliğin artırılması ve verimliliğin sağlanması” amaçlanmıştır.

YKİ'nin en önemli unsurlarından birisi kamu kaynaklarını azaltarak “kesinti yönetimi” ile yönetimin aktaracağı hizmet faaliyetlerini azaltmaktır. YKİ kamu sektörü ile özel sektörünü birbirine yaklaştırarak kamu da yaşanan verimlilik sorununun çözülebileceğine ve bunu da rekabetçi ve sonuç odaklı yönetim anlayışı ile yapılabileceğini varsaymaktadır (Tuncer & Usta, 2013: 193).

Klasik yaklaşımın, vatandaş veya diğer aktörleri politika yapım sürecinde pasif bırakması, gizliliğe dayalı ağır ve hantal işleyen genişlemiş bürokratik yapıyı öngörmesi ve artan kamu harcamalarına yönelik sorunları nedeniyle düşüşe geçerek yeni yaklaşımlara kapı aralamıştır. 1980'lerde OECD ülkelerinin bir kısmında ortaya çıkan ve daha sonra dünya genelinde yaygınlık gösteren “Yeni Kamu İşletmeciliği” (YKİ) Anlayışı, kamu yönetiminde gündeme gelen yönetim yaklaşımlarından en önemlisidir. Bu dönemde küreselleşmenin de etkisiyle piyasaların genişlemesi ve işletmeler arasında güçlü rekabet ortamının oluşması hükümetleri ekonomi, politik ve sosyal alanlarda adımlar atmaya zorlamıştır. Devlet bu dönemde azalan kaynaklarla daha iyi ve daha kaliteli hizmetlerin nasıl sunulacağı ikileminde kalmıştır. Bu kapsamda YKİ yaklaşımı, devlet ve kamu yönetiminin sorunlarına bir çözüm olarak sunulmuş ve piyasa odaklı hükümet programlarını ön plana çıkarmıştır. Daha önce piyasada yalnız hareket eden devlet, rekabeti ortadan kaldırdığı gerekçesiyle eleştirilmiş ve piyasada devlet-özel sektör birlikteliği savunulmuştur (Denhardt&Denhardt, 2001: 394).

YKİ, klasik kamu yönetimi kuramının eleştirisi üzerinden yükselerek Weberyen modelin özellikle yasal otorite katılığı ve ast-üst ilişkisi ile emir-komuta zinciri temelinde oluşan örgütsel yapısını kırmayı hedeflemiştir. Diğer pek çok yönetim yaklaşımı gibi “her mevsim için kamu yönetimi” anlayışı ile genel bir uygulanabilirlik çerçevesi şeklinde ülkelere aktarılmıştır (Hood, 1991: 8). Özellikle 1980'lerde “IMF, OECD ve Dünya Bankası” gibi uluslararası örgütlerin de etkisiyle dünya genelinde yaygınlaşan bir yönetim yaklaşımı olmuştur. Anglo-Sakson coğrafyada yükselişe geçen bu yeni yaklaşım, “işletmecilik”, “yeni kamu işletmeciliği”, “piyasa temelli kamu yönetimi” ya da “girişimci idare” gibi aynı teorik çerçeveyi sunan farklı kavramlarla uygulamaya konulmuştur (İzci & Sarıtürk, 2017: 179). Geleneksel kamu yönetimi anlayışındaki bu değişim, kamu yönetiminde doğrudan hizmet sunma yerine imkân sağlama (devletin rolünün yeniden tanımlanması), hizmet sunumunda kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarına da yer verme, özel sektör yönetim tekniklerini kamu sektörüne aktarma gibi yöntem ve tekniklerin doğmasına zemin hazırlamıştır. Söz konusu teknikler 1980'li yıllarda Latin Amerika ülkelerinin yaşadıkları ekonomik krizden sonra bu ülkelerin yeniden yapılandırılması için gündeme gelen ve Washington merkezli uluslararası kuruluşlarca “Washington Konsensüsü” adı altında geliştirilen temel politikaları kapsamaktadır (Eser vd., 2011: 207-208).

Geleneksel kamu yönetimi anlayışı merkeziyetçi, hantal ve zorlayıcı bürokratik yapısı ile kamu yönetiminde etkisizliğin ana kaynağı olarak görülmektedir. Nitekim geleneksel kamu yönetimi işleme bir hal almış ve değişmek mecburiyetinde kalmıştır. Kamu yönetiminin “piyasa yönelimli, daha az bürokratik ve esnek, adem-i merkeziyetçi, girişimci ve yenilikçi olmayı destekleyen bir kamu işletmeciliği” yapısına dönüştüğü görülmektedir (Ömürgönülşen, 2003: 16-17).

Dünya genelinde 1929 yılında görülen küresel kriz hükümetlerin korumacı politikalar benimsemelerine neden olmuştur. Keynesyen düşünce güç kazanmış, devletin müdahalesi söz konusu olmadan piyasada başarı elde edilemeyeceği görüşü 1970'li yıllara kadar hâkim olmuştur. Bu bağlamda devletlerin hiyerarşi sarmalı haline dönüştüğüne şahit olunmuştur. Hiyerarşik süreçler sorunların artmasına neden olmakta, devletin sorunlara çözüm üretmesi yetersiz kalmaktadır. Kamu hizmetlerinin merkezi bir bürokrasi eliyle yürütülmesi etkinlik ve verimlilik kavramlarının kamu hizmetleri bağlamında sorgulanmasına yol açmıştır. 1970'lerde yaşanmakta olan sorunları işleyen Virginia, Chicago ve Neo-Avusturya Okullarının düşünceleri önem kazanmıştır. Liberal düşünce yönetim kapsamında tekrar gündeme gelmeye başlamıştır (Aktan, 1999: 147). Refah devleti düşüncesinin benimsenmesiyle beraber devletlerin örgüt yapısı ve harcamaları genişlemiştir. Toplum genelinde bürokrasiye duyulan güvensizlik ortamı devletin küçülmesi yönündeki görüşlerin artmasına neden olmuştur. Bu noktada “Yeni Kamu İşletmeciliği” kavramı gündeme gelmiştir. Serbest piyasa temelli olan YKİ, “İşletmecilik” ve “Girişimci Devlet” anlayışının birleşimi olarak değerlendirilmektedir (Parlak, 2011). “Neo-liberal siyasi ve ekonomik politikalara bakış açısı getiren yeni sağ ideolojinin savunucuları parti programlarında ve iktidar yıllarında, devletin ekonomik faaliyet alanlarından el çekmesini ve endüstriyel alanlardan uzaklaşması gerektiğini savunmuşlardır” (Köseçik&Karkın, 2004: 99). Dönemin İngiltere Başbakanı “Margaret Thatcher” ve “ABD Başkanı Ronald Reagan'ın” kamu sektöründe yaptıkları reformlar YKİ'ye olan ilgiyi artırmıştır. İngiltere ve ABD deregülasyonlarla 1980'li yıllarda devletin birtakım faaliyetlerini özel sektöre bırakmayı tercih etmişlerdir (Ruhanen vd., 2010: 6). 1980'lerin başında post-modernizm ve küreselleşmenin hissedildiği dönemde yeni sağ düşüncenin filizlendiği görülmektedir. Bu düşünce kamu yönetiminin piyasa yönelimli, kamu kurumlarının verimliliği ve kar odaklı olması ve devletin ekonomik alandaki egemenliğinin son bulması yönündedir (Coşkun vd., 2012: 11; Güney, 2010: 176).

1980'lerde ekonomide etkin rol alan devletin yönetilebilirlik sorunu ortaya çıkmış ve yönetemeyen devlet sorunu oluşmuştur. Artık müdahaleci devlet anlayışı, yerini deregülasyon yaklaşımını vurgulayan neoliberal yeni kamu işletmeciliği anlayışına bırakmaya başlamıştır. Yeni kamu işletmeciliği “ekonomide, merkezi planlamadan vazgeçilmesi” (Majone, 1997: 9); “piyasa benzeri mekanizmaların inşası yoluyla yönetimde rekabetçiliğin canlandırılması” (Dunleavy vd., 2005: 467); “çok amaçlı geniş kurumlar yerine tek amaçlı uzman kurumların tesis edilmesi” (Drucker, 1980: 103; Mintzberg, 1996: 78); “aşırı istihdamın mâkul bir seviyeye çekilmesi” (Drucker, 1980: 104) gibi noktaları vurgulamaktadır. 1945 yılından beri yürürlükte olan ve giderek faaliyet alanını genişleten Keynesyen müdahaleci devlet anlayışından vazgeçilerek deregülasyon yönünde kalıcı adımlar atılması çok kolay olmayacaktır; çünkü özellikle vatandaşların gündelik ihtiyaçları olan elektrik, su, gaz, telefon ve demiryolu ulaşımı gibi pek çok alanda devlet tekeli olduğu için bu şartlar altında deregülasyonun uygulanabilmesi için verimli bir zemin mevcut değildi. “Başka bir ifadeyle, devletin bu kadar nüfuzlu bir aktör olarak kaldığı bir platformda deregülasyon yönündeki talepler, gerçek hayatla uyumlu olmaktan uzaktı. Çünkü kamu iktisadi teşebbüsleri yoluyla devlet bizzat piyasada aktif bir oyuncudur ki aynı aktörün hem hakem hem de oyuncu olması oldukça çelişkili görünmektedir. Dolayısıyla devletin bu rolünden sıyrılması için köklü bir özelleştirme sürecine girmesi ve elindeki iktisadi teşebbüsleri özel sektöre devretmesi, sürecin devamı için kaçınılmaz görünmekteydi” (Tuncer & Köseoğlu, 2015: 88).

4. YENİ KAMU İŞLETMECİLİĞİ ANLAYIŞININ ORTAYA ÇIKIŞI VE GELİŞİMİ

Geleneksel kamu yönetimi, 1960'ların sonuna kadar dünyanın birçok ülkesine katkıda bulunmuştur. Ancak, 1970'lere gelindiğinde, piyasa yönelimine dayalı yeni bir yönetim sisteminin tanıtılması için çağrılar yapılmıştır. Geleneksel kamu yönetiminin artık uygun olmadığını ve değiştirilmesi gerektiğini gösteren sert eleştirilerin artmasında böyle bir yönetim sistemine ihtiyaç duyulmuştur. Geleneksel yönetim yaklaşımına yönelik bu eleştirilerden bazıları şu şekilde sıralanabilir (Sarker, 2006; McCourt&Minogue, 2001):

- ✓ Kaynakların aşırı tüketimiyle sonuçlanan büyük ölçekli hükümet
- ✓ Hükümetin çok fazla etkinliğe katılımı
- ✓ Yaygın bürokrasi
- ✓ Yüksek enflasyon oranları
- ✓ Politika ve yönetim arasında ayrım olmaması
- ✓ Rasyonel karar vermenin yokluğu
- ✓ Vatandaşların memnuniyetini göz ardı etmek

Bu yaklaşım aynı zamanda verimsizlik, yolsuzluk, hesap verebilirliğin eksikliği ve esnek olmama ile karakterize edilmekteydi. Bu sert eleştiriler, yeni bir model olan YKİ'nin hızla ortaya çıkmasına yardımcı oldu. Daha sonra “Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu ve Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı” gibi uluslararası ekonomik kuruluşlar YKİ'yi benimsemiş ve geliştirmekte olan ülkelerde uygulamıştır. Ayrıca, YKİ'nin uygulanması bu kuruluşlar tarafından mali yardım almak için bir koşul olarak belirlenmiştir. İngiltere, YKİ'nin gelişimine önemli katkısı nedeniyle YKİ'nin geliştiği ve dünya çapında YKİ'nin başlangıç noktası haline geldiği ülke olarak kabul edilmektedir. Ortaya çıkışından sonra, Uluslararası Finansal Kurumlar ve OECD ülkelerinin geliştirmekte olan ülkelerde YKİ reformlarını teşvik etmesi nedeniyle, YKİ birçok ülkede, özellikle Kuzey Amerika ve Avustralya'da hızla benimsenmiştir (McLaughlin vd., 2002).

Mongkol (2011: 36) YKİ'ni esas olarak özel sektörden ödünç alınan ve kamu sektöründe uygulanan bir dizi özel yönetim yaklaşımı ve tekniği olarak tanımlamaktadır. YKİ, kesin bir kurallar dizisi veya tamamıyla takip edilmesi gereken standart bir paket değildir; bunun yerine, her ülkenin durumuna ve ihtiyaçlarına göre toplu olarak veya kısmen uygulanabilecek yaklaşım ve tekniklerin bir bileşimidir. Ayrıca, devletin değişen rolü kadar “iyi yönetim” için artan dünya talebi nedeniyle YKİ'nin ortaya çıktığına inanılmaktadır. YKİ, hizmet sunumunu ve verimliliğini artırarak, hesap verebilirliği uygulayarak geleneksel kamu yönetimine yönelik eleştirilerden kaçınmayı amaçlamaktadır. Geleneksel kamu yönetiminin aksine, YKİ uygulama sürecinden çok sonuçlara odaklanmaktadır. YKİ, özel sektörün veya sivil toplum kuruluşlarının hizmetlerin sunumuna katılımını güçlü bir şekilde desteklemektedir. Özel sektörün yaygın kullanımı, kamu-özel sektör ortaklığı planlarının uygulanması, dış kaynak kullanımı yoluyla hizmetlerin sağlanmasının artırılması ile bilgi ve iletişim teknolojisinin kullanımı gibi birçok özellik YKİ ile ilişkilidir (Sharma, 2007).

5. YENİ KAMU İŞLETMECİLİĞİ DÜŞÜNSEL ARKA PLANI

20. yüzyılda genel olarak özel sektör ve kamu yönetimi arasında yönetim yapılanmaları açısından bir farklılık görünmemektedir. Özel sektörde şirketlerin hiyerarşik ve bürokratik örgütlenmeleri görülmektedir. Bürokrasinin eleştirisi alan yönleri 1950 ve 1960 yılları arasında özel sektör yönetimini de olumsuz olarak etkilemiştir. Bunun sonucunda hem özel sektör hem de kamu sektörü, kamu sektöründeki başarısızlıkları irdelemeye başlamışlardır (Hughes, 1998). Devlete karşı yapılan düşünsel ve siyasi saldırılar finansal problemlerin çözümünde kamu bürokrasisinin bir araç olarak görülmeye başlamasına yol açmıştır. Özelleştirme politikaları ve piyasacılık gibi bazı değerler ülkelerin gündeminde yer almıştır (Ömürgönülşen, 1997: 530). Bu dönemde YKİ gelişmelerden etkilenerek düşünsel zeminini oluşturmuş ve yönetimin hantal bir yapıda olmasının eleştirisi üzerine kurulmuştur. Düşünsel olarak 1960'lı yıllarda "Chicago Ekonomi Okulu" ve "Kamu Tercih Okulu" düşüncelerinden beslenmiştir. 1980'li yıllarda yeni sağ ve yeni muhafazakarlıktan etkilenen YKİ 1990'lı yıllarda ise düşünsel olarak neoliberal gelişmelerden etkilenmektedir (Lane, 2000: 3).

YKİ'nin ortaya çıkışına bakıldığında, ilk olarak bürokrasiye karşıtlığı karşımıza çıkmaktadır. İkincil olarak Taylor'un fikri olan en iyi yol düşüncesini gerçekleştirmek zordur; bunun için esnek yönetim modellerine geçilmesi gereklidir. Üçüncü anlayış ise hükümetlerin ilk hizmet aktaran değil, bunun yerine düzenlemeler, sözleşmeler ve destekler sağlayan bununla beraber hesap verme sistemlerini oluşturan bir konumda yer alması gerekliliğidir. Son olarak ise bürokratların kamu yararını sağlamada önceliklerinin kişisel çıkarları olduğudur (Hughes, 2014: 2). YKİ'nin ortaya çıkışına ve gelişimine etki eden faktörlerden bu çalışmada İşletmecilik Anlayışı, Yeni Sağ İdeoloji, Kamu Tercih Teorisi, Neo-Liberalizm ve Vekalet Teorisi düşüncelerine yer verilmiştir.

5.1. İşletmecilik Anlayışı

İşletmecilik düşüncesi ile geleneksel kamu yönetiminde yürütülen toplumsal görev olarak anılan kamu hizmetlerinin aktarılması ve kaynak kullanımında etkinliğin sağlanması ve yönetim süreçlerinin ekonomik açıdan düzenlenmesi hedeflenmiştir. İşletmecilik; kamunun geleneksel yapısına oranla küçültülmüş "siyasal, sosyo-ekonomik alanlarda yöntem, plan, verimlilik, örgütlenme, denetim" gibi yönetim unsurlarında değişimi göz önünde tutmaktadır (Aksoy, 1995: 169; Ömürgönülşen, 2003: 20). Uygulamada bu etkileşimlerin ve işbirliğinin oluşturduğu düşünce "Yeni Kamu İşletmeciliği" olarak ortaya çıkmıştır. Kamu yönetimi disiplin olarak kabuğunu kırarak başka disiplinler ile (İşletme) entegre olduğunda etkin ve etkili olabilecektir (Arıkboğa, 2007: 58). Hood (1995)'un YKİ'nin teorik alt yapısında vurguladığı düşünceye göre, "verimli ve etkin bir örgüt yapısı" kamu yönetimine uyarlanacak işletmecilik modeli ile sağlanacaktır. Verimlilik kapsamında oluşturulan düşüncede özel sektörden temel alınması gereken unsurları, "serbest piyasa, performans ölçümü, kontrol, kalite, denetim, bilgi sistemi, yetki devri" olarak sıralanmaktadır (Bilgiç, 2003: 33).

5.2. Yeni Sağ İdeoloji

Yeni Sağ ideoloji; temelleri "muhafazakarlık, liberalizm, kamu tercihi" gibi kuramlardan oluşturulan; devletin ekonomik, sosyal, siyasal ve yönetim süreçlerinde yeniden yapılanması gerektiğini ifade eden bir kavramdır (Aksoy, 2003: 546). Kavramı tanımlamaya yönelik birçok çalışma bulunmasına karşılık, içeriğine yönelik sunulan unsurlarda tam netlik sağlanamamıştır (Vincent, 2006: 103). Düşüncenin yönetim anlayışında alternatif olarak sunulması 1980'de yaşanan "ekonomik" sıkıntılarla başlamıştır. Bu süreci "siyasal, yönetsel ve toplumsal" alanlarda yaşanan sıkıntılar takip etmiştir. Yaşanan sorunlara çözüm çalışmaları, Reagan ve Thatcher hükümetlerinin değişim politikalarıyla "reform" adı kapsamında başlatılmıştır (Özalp, 2008: 116-119; Aksoy, 1998: 4). 1980 sonrası yaşanan dönüşümler bir önceki dönemden farklı izler taşımaktadır. Çok boyutlu bir yapı olan Yeni Sağ, reform çalışmalarının ideolojik temelini oluşturmuştur. Yeni Sağ; iktisadi, toplumsal ve idari alanlarda refah devleti söylemleriyle genişleyen devlet mekanizmalarının hantallaşması sonrasında yaşanan krizlere yönelik eleştirilerde bulunmuştur. Yeni Sağ düşünceye göre; iktisadi alanda güç elde eden devlet, serbest piyasa mekanizmasının aksamasına neden olmuş, rekabet edilebilirlik ortadan kalkarak kamuya ait tekel alanlar oluşturulmuştur. Devlet, kıt kaynakları verimlilik ilkelerine uygun kullanamamakta, ekonomik sıkıntılara yol açmaktadır. Devlet, özelleştirme ve yerleşme çalışmalarına destek vermemelidir. Bu anlayışa göre vatandaş söylemlerinden vazgeçilerek memnun edilmeyi bekleyen "müşteri" sıfatı kullanılmalı, ancak satın alma gücünden mahrum kişilere devlet desteği bulunmalıdır (Demirel, 2006: 110). Serbest piyasa yapılanmasını kabul edilebilir en mükemmel yöntem olarak sunan bu görüş, tüm çıkış noktasını bu değer üzerine kurgulamıştır. Bu bağlamda kamu yönetiminin hacim olarak büyümesi, sürdürülebilir ve geliştirilebilir yönetim anlayışının önündeki en büyük engeldir.

5.3. Neo-Liberalizm

Serbest piyasada, 18. ve 19. yüzyılın liberal düşünce unsurlarının düzenlenmesiyle oluşan yeni akımın adı neoliberalizmdir. Diğer bir ifade ile “yenilenmiş liberalizm”dir (Chang&Grabel, 2005: 29; Aksoy, 2003: 547). Neo-liberalizm 1970’li yıllarda yaşanan ekonomik krizin çözüm arayışları sürecinin bir önerisi olarak oluşturulmuştur. Neo-liberalizm devletin ekonomik, siyasal ve toplumsal alanlardaki asli görevlerinin sınırsızlaştığı dönemde ortaya atılmıştır. Bu bakımdan, içeriğini oluşturan fikirler devletin bu fonksiyonlarına bir karşı çıkıştır. Neoliberal kuramcılara göre, devletin etkinlik alanlarını azaltmak ve özel teşebbüse öncelik vermek gerekmektedir (Hughes, 2014: 532). Liberal felsefede korunan ulus-devlet yapısı, neoliberal akımda aynı değeri görememiş, bu evrede birbirleriyle ayrılmışlardır. Küreselleşme ile güç elde eden ulusüstü, uluslararası kuruluşlar ulus devlet kavramını çıkarları için tehdit unsuru olarak görmüşlerdir. Ulus-devlet yetkilerinin sınırlandırılarak, bu alanlarda ulusüstü-uluslararası kuruluşların hâkimiyet alanının yaratılmasını savunmaktadırlar (Parlak & Sobacı, 2005: 193)

5.4. Kamu Tercih Teorisi

Kamu Tercih Teorisinin, 1950-1960 dönemi arasında “Virginia Okulu” ve “Chicago Okulu’ndan” etkilenilerek kuramsal temelleri oluşturulmuştur (Aktan & Dileyici, 2007: 2-18). Teorinin aktörleri; seçmen, seçim bekleyen aday, siyasi ideoloji temsilcileri, bürokratlar olarak sıralanmaktadır” (Çoban, 2003: 75). Kamu Tercih; bir şeyi diğerine göre daha iyi, üstün veya önemli sayma, yeğ tutmayı anlatan tercih ve kamu (vatandaş) terimlerinin birleşiminden oluşmaktadır. Kamu tercihi teorisinde, daha fazla mal ve hizmet sunulmasını bekleyen vatandaş (seçmen) ve ihtiyaca cevap vermeye çalışan bürokrat devletin faaliyet alanını büyütmektedir. Ancak bu durum oldukça doğaldır. Süreçte yer alan tüm aktörlerin temeli bireydir ve bireyler çıkarlarını göz önünde tutarak rasyonel kararlar almaktadır. Bu süreçte bireylerin toplumsal yararları gözetmesi beklenemez. Her birey kendi alanının etkinliğini arttırmaya çalışmaktadır (Aktan & Dileyici, 2007: 2-18; Aksoy, 1995: 65).

5.5. Vekalet Teorisi

Hughes (2014: 44) vekalet teorisini şu şekilde değerlendirmektedir: “Bu teorinin kamu sektörüne uygulanması, hesap verebilirlik hakkında özel sektörler ile kamu sektörü arasında rahatsız edici karşılaştırmaların yapılmasına yol açmaktadır. Kamusal bağlamda asillerin kimler olduğunu ya da onların gerçekten ne istediklerini belirlemek zordur. Kamusal hizmetin asili/sahibi halkın tamamı olabilir ama halkın çıkarları o kadar dağınıktır ki, vekillerin/siyasetçilerin ve kamu yöneticilerinin etkin denetimini sağlamak muhtemel değildir. Kamu sektöründe, özel sektörde olduğu gibi kârdan, piyasa payından ve iflastan veya ticaret yaparken müflis durumuna düşmekten kaynaklanan bir baskı yoktur. Eğer asiller, vekillerin kendi isteklerini yerine getirdiklerini temin edecek yeterince araca sahip değilse vekillerin isteklere uyma ihtimali daha düşüktür. Eğer özel sektörde bir vekil problemi varsa, kamu sektöründe bu durumun daha ağır bir şekilde ortaya çıkması muhtemeldir”. YKİ ayrıca asil-vekil teorisinden de etkilenmiştir. Tüketiciyi asil, hizmet sunan tarafı da vekil olarak gören bu anlayışa göre YKİ’de devlet bir taraftan yürüttüğü projeleri ve sahip olduğu otoritesi ile asil iken, diğer taraftan devletin hesap verebilirliği ile vatandaşlara ve uluslararası bazı kuruluşlara olan sorumluluğu dolayısıyla vekil rolünü üstlenmektedir (Kurt & Uğurlu, 2007: 85).

6. YENİ KAMU İŞLETMECİLİĞİ ANLAYIŞININ DAYANDIĞI UNSURLAR VE ÖZELLİKLERİ

Yeni kamu işletmeciliğinin anılmasında “yönetim” yerine “işletme” kelimesinin tercih edilmesi değişimin seyrini göstermesi bakımından önem arz etmektedir. Kamu yönetimindeki sorunların çözümünün işletme yönetim değerleri ve teknikleri ile gerçekleştirilebileceği ifade edilmektedir (Kramer, 1983: 93). Kamu yönetimi, “hierarchy” ile özel sektör ise “piyasa” ile ifade edilmektedir (Mehde, 2006: 65). YKİ; “kürek çekmek yerine dümen tutmayı”, “hizmet etmek yerine yetkilendirmeyi”, “bürokratik süreç yerine piyasa sürecini”, “bürokrasinin ihtiyaçları yerine müşterilerin ihtiyaçlarına odaklanmayı”, “harcamak yerine biriktirmeyi”, “hierarchyden, katılımcı ve takım çalışmasına geçmeyi” beraberinde getirerek kamu yönetimi alanında değişiklikler yapmıştır. Fredericson, “Yeni Kamu İşletmeciliği” kavramı yerine “Devletin Yeniden İnşa Edilmesi Hareketi” kavramını kullanmıştır (Frederickson, 1996: 264).

Hood (1991: 3)’a göre, YKİ “kamu yönetiminde, kamu kesiminin kamu harcamalarının artmasıyla büyümesinin yavaşlaması veya küçülmesi, hizmet sunumunda yerellik ilkesi göz önüne alınarak klasik kamu kurumlarının iş görmesi yerine özelleştirme veya yarı özelleştirmelere yer verilmesi, bilgi teknolojileri gibi araçların kullanımıyla hizmet üretim ve sunumunda otomasyonun geliştirilmesi ve uluslararası işbirliklerinin geliştirilmesi gibi yöntemlerle daha uluslararası bir gündem yakalanması olmak üzere dört eğilimle yakından ilgilidir”. Hood (1991: 3-19)’a göre yeni kamu işletmeciliği ilkeleri yedi temel öğreti üzerinde birleşmektedir:

- ✓ Aktiflik, açıklık, yönetmeyi başarmaya dönüklük, yetki devri, takdir hakkı gibi profesyonel yönetim yeteneklerine vurgu.
- ✓ Başarı göstergelerinin ve amaçlarla hedeflerin açık olarak belirlenmesi suretiyle belirli performans ölçüm standartlarının korunması.
- ✓ Girdi kontrolü ve bürokratik süreçlerden uzaklaşarak, niceliksel performans göstergeleriyle ölçülen çıktı kontrolüne güvenmek.
- ✓ Birleştirilmiş yönetim sistemlerinden ayrılmış ve yerleşmiş kamu sektörü birimlerine yönelmek.
- ✓ Sözleşmeciler aracılığıyla yüksek standartlar koymak ve daha düşük maliyetler için kamu sektöründe rekabeti yaygınlaştırmak.
- ✓ Kısa dönemli istihdam sözleşmelerini ve stratejik planları geliştirmek, performans anlaşmaları yapmak gibi özel sektör yönetim uygulamalarına vurgu yapmak.
- ✓ Maliyetleri düşürmeye, verimliliğe, kaynak kullanımında tasarrufa ve “en az girdi ile en çok işi” yapmaya vurgu yapmak.

YKİ'nin bilinirliğine Cristopher Hood (1991) ve Peter Aucoin (1990)'in yazmış oldukları makaleler önemli katkılar sunmuştur. Fakat en büyük katkıyı Osborne ve Gaebler'in 1992'de ele aldıkları “Reinventing Government” (Devletin Yeniden İcadı) isimli makale sunmuştur. Osborne ve Gaebler (1992) göre YKİ'nin ilkeleri şu şekilde sıralanabilir:

- ✓ Katalizör Yönetim: Kürek çekmek yerine dümeni tutmak
- ✓ Toplum Eğilimli Yönetim: Salt hizmet etmek yerine toplumu güçlendirmek
- ✓ Rekabetçi Yönetim: Rekabet anlayışını hizmet sunumunda etkin kılmak
- ✓ Hedef Odaklı Yönetim: Kural odaklı örgüt anlayışını dönüştürmek
- ✓ Sonuç Odaklı Yönetim: Girdiler için değil sonuçlar için kaynak oluşturmak
- ✓ Müşteri Odaklı Yönetim: Bürokrasinin değil, müşterinin ihtiyaçlarını gidermek
- ✓ Girişimci Yönetim: Sadece harcamak yerine yeni kaynakta oluşturmak
- ✓ Uzak görüşlü Yönetim: Hataları sonradan düzeltmek yerine önleyebilmek
- ✓ Âdem-i Merkeziyetçi Yönetim: Katı hiyerarşi anlayışından katılım ve takım çalışması anlayışına geçmek
- ✓ Pazar Odaklı Yönetim: Pazar anlayışı vasıtasıyla değişimi güçlendirmek

YKİ, Pollitt (2007)'in çoğunluk tarafından kabul edilen yeni modelin belirli sayıdaki genel unsurları olarak gördüğü şeye bakılarak gösterilebilecek bir eğilimdir:

- ✓ Yönetim sistemleri ve yönetim çabasında odağın, girdi ve süreçten, üretim ve sonuca doğru kayması.
- ✓ Bir grup performans göstergelerinin ve standartlarının ortaya çıkışında kendini gösteren daha fazla ölçüme doğru kayış.
- ✓ Geniş, çok amaçlı, hiyerarşik bürokrasiler yerine daha fazla özelleştirilmiş, “zarif”, “düz” ve otonom örgütsel şekillerin tercih edilmesi.
- ✓ Hiyerarşik ilişkiler yerine yaygın bir şekilde kullanılan sözleşme ya da sözleşme benzeri ilişkilerin ikame edilmesi.
- ✓ Kamusal hizmetlerin sunumunda piyasa ya da piyasa benzeri mekanizmaların şimdiye dek kullanımından daha yaygın bir şekilde yararlanmak (bunların arasında özelleştirme, sözleşme ile iş gördürme (contracting-out), içsel piyasalar gelişimi vb. vardır).
- ✓ Kamu ve özel sektör arasındaki “sınır”ın genişlemesi ve bulanıklaşması (çeşitli şekillerdeki kamu/özel ortaklığının büyümesi ile karakterize edilmesi ve “hibrid/melez” örgütlerin yeşermesi).
- ✓ Değer önceliklerinde evrensellik, eşitlik, güvenlik ve dirençten uzaklaşarak, etkinlik ve bireyciliğe doğru bir kayma vardır.

Genel olarak Pollitt'in (2007) unsurlar listesi reform ön programının iyi bir özetini vermektedir (Hughes, 2014: 167-168).

7. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Yönetim, tarih boyunca birçok faktörden etkilenecek değişime uğramıştır. Değişime neden olan faktörlere kendisini uyarlayarak bir evrimsel döngü içerisinde kendisini sürekli yenilemiştir. 1929 yılında ortaya çıkan büyük ekonomik krizden 2008 yılında ABD'de başlayan ve birçok ülkeyi etkileyen bankaların vermiş oldukları konut kredilerinin geri ödenmesinde yaşanan problemlerin ortaya çıkardığı ekonomik krize kadar olan süreçte yönetimin evrim geçirdiği bilinen bir gerçektir.

Bu evrimlerin bir durak noktası da YKİ'dir. YKİ 1970'lerin sonu ve 1980'lerin başında kendisini göstermiştir. Kamu yönetimi bu yaklaşımla beraber bir dönüşüm içerisine girerek katı hiyerarşi, ağır işleyen bir örgüt ve bürokratik yapıdan, piyasa merkezli ve özel yönetim tekniklerini kullanan bir yapıya evrilmiştir. YKİ daha çok devletin belirli alanlarda uzman olması, kural koyan, denetim fonksiyonunu işleten bununla beraber risk ve sorumluluğu üstlenebilen yöneticilerin varlığını savunur. Bununla beraber vatandaşların müşteri rolüne geçtiği, özel sektör yönetim tekniklerinin benimsendiği, minimal devletin tartışıldığı ve beraberinde özelleştirmelerin gerçekleştirilmek istendiği gibi hususlarda yer almaktadır.

Tüm bu vurgulardan hareketle yeni kamu işletmeciliği anlayışı ile geleneksel kamu yönetimi paradigmasından vazgeçilerek, yeni bir yönetim anlayışının şekillendirilmeye çalışıldığı ifade edilebilir. Minimalist bir devlet anlayışının öncelenerek, piyasa tipi örgütlenmenin teşvik edildiği, katılımcı, şeffaf ve hesap verebilir bir yönetim anlayışının ön plana çıkarıldığı, vatandaş odaklı ve sonuç odaklı yönetim düşüncesinin yerleşik hale gelmesinin istendiği, özel sektör yönetim tekniklerinin kamuya aktarılmak istendiği söylenilebilir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, Ş. (1995). *Yeni Sağ ve Devletin Değişimi*, Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumu Bildirileri (159-173), C. 2, TODAİE, Ankara.
- Aksoy, Ş. (1998). Yeni sağ, kamu yönetimi ve yerel yönetim: eleştirel bir yaklaşım, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 7(1), 3-13.
- Aksoy, Ş. (2003). Yeni sağ ve devletin değişimi, *Türkiye'de Kamu Yönetimi*, (Editörler, Burhan Aykaç, Durgun Ş. ve Yayman H.) Yargı Yayınevi, Ankara.
- Aktan, C. & Dileyici, D. (2007). *Modern Politik İktisat Kamu Tercih, Kamu Tercih İktisadına Giriş*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 9-39.
- Aktan, C. & Özkıvrak, Ö. (2009). *Sosyal Refah Devleti*, Okutan Yayınları, İstanbul.
- Aktan, C. (1999). *Müdahaleci Devletten Sınırlı Devlete*, Yeni Türkiye Yayınları.
- Arıkboğa, E. (2007). Türk yerel yönetim sisteminde reform ve yeni kamu yönetimi, *Kamu Yönetimi Yazıları*, (Editörler, B. Eryılmaz, M. Eken, M. L. Şen), Nobel Yayınları.
- Aucoin, P. (1990). Administrative reform in public management: paradigms, principles, paradoxes and pendulums. *Governance*, 3(2), 115-137.
- Bilgiç, V. (2003). Yeni kamu yönetimi, *Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar*, (Ed. Balcı, A. Nohutçu A. Öztürk N.K., Coşkun B.), Seçkin Yayınları, Ankara.
- Briggs, A. (2000), The welfare state in historical perspective, C.Pierson, F.G. Castles (Ed), *The Welfare State Reader*, Cambridge: PolityPress.
- Chang, J. & Grabel, I. (2005) *Kalkınma Yeniden*, Çev. Emre Özçelik, İmge, Ankara.
- Christensen, T., & Lægreid, P. (2007). Regulatory agencies—the challenges of balancing agency autonomy and political control. *Governance: An International Journal of Policy, Administration, and Institutions*, 20 (3) 499–520.
- Coşkun, S. Kayar, N. (2012). Stratejik insan kaynakları yönetimi: kamuda uygulamalar ve türk kamu yönetimi için öneriler. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt:7, Sayı:2, s.69-95.
- Çoban, A. R. (2003). Kamu tercihi teorisi, *Çağdaş Kamu Yönetimi*. (Editörler: Acar M., Özgür H.), Nobel Yayıncılık, Ankara.

- Demirel, D. (2006). E-devlet ve dünya örnekleri, *Sayıştay Dergisi*, 61(6), 83-118.
- Denhardt, R. B., & Denhardt J. V. (2001) The new public service: putting democracy first. *National Civic Review* 90 (4): 371-400.
- Drucker, P. (1980). The deadly sins in public administration. *Public Administration Review*, 40, 103-106.
- Dunleavy, P., Margetts, H., Bastow, S. & Tinkler, J. (2005). "New public management is dead—long live digital-era governance", *Journal of Public Administration Research and Theory*, 16, 467–494.
- Eryılmaz B. (2010). *Kamu Yönetimi*, Okutman Yayıncılık, Ankara.
- Eser, B.E., Memişoğlu, D. & Özdamar, G. (2011). Sosyal siyasetin üretilmesi sürecinde refah devletinden neo-liberal devlete geçiş: devletin kamu hizmeti sunma işlevinin değişimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16 (2), 201-217.
- Frederickson, H. G. (1996). Comparing the reinventing government movement with the new public administration. *Public Administration Review*, 56 (3), 263-270.
- Genç, N. (2015). Yeni kamu hizmeti: vatandaş ve kamu yararı temelinde kamu hizmetini yeniden düşünmek. Özer Köseoğlu, Mehmet Z. Sobacı (Ed.), *Kamu Yönetiminde Paradigma Arayışları: Yeni Kamu İşletmeciliği ve Ötesi içinde* (s. 129-149). Bursa: Dora Yayınevi.
- Gough, I. (2003). *Refah Devleti*, Çev.Kamil Güngör, New Palgrave Dictionary of Economics, 4, 895-97
- Güney, A. (2010). Postmodern ideoloji, siyasetten arındırma süreci ve Türkiye'de siyaset. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Cilt:61, Sayı:1, s.174-180.
- Heywood, A. (2007). *Siyasi İdeolojiler*, Çev. Ahmet Kemal Bayram, Özgür Tüfekçi, Hüsamettin İnanç, Şeyma Akın, Buğra Kalkan, Adres Yayınları, Ankara.
- Hood, C. (1991). A public management for all seasons? *Public Administration*, 69, 3-19.
- Hood, C. (1995). Contemporary public management: a new global paradigm? *Public Policy and Administration*, 10(2), 104–117. <https://doi.org/10.1177/095207679501000208>
- Hughes, O. (2014). *Kamu İşletmeciliği Yönetimi*, Çev. Buğra Kalkan vd. Ankara: BigBang Yayınları
- Hughes, O. E. (1998). New public management. In *Public Management and Administration* (pp. 52-80). Palgrave, London. ISO 690
- İzci, F. & Sarıtürk, M. (2017). Değişen kamu yönetimi anlayışı: iyi yönetim ve temel bileşeni olarak hesap verebilirlik. *International Journal of Academic Value Studies*, 3 (13), 178-198.
- Karasu, K. (2004). *Kamu Yönetimi Disiplininin Kökenine İlişkin Bir Not*, II. Kamu Yönetimi Forumu, 7-8 Ekim 2004, Ankara.
- Karcı, Ş. M. (2008). Yeni kamu işletmeciliği yaklaşımının temel değerleri üzerine bir inceleme. *Akdeniz İİBF Dergisi*, 8(16), 40-64.
- Kösecik, M. & Kargın, N. (2004). Elektronik devlet: amaçlar, sorunlar ve uygulamalar, *Kamu Yönetimi: Kuramdan Uygulamaya*, A. Yılmaz ve M. Ökmen (ed.), Gazi Kitabevi, Ankara.
- Kramer, F. A. (1983). "Public management in the 1980's and beyond", *American Academy of Political and Social Science*, Vol: 466, pp. 91-102.
- Kurt, M., & Uğurlu, Ö. Y. (2007). Yeni kamu yönetimi ve yeni kamu yönetimi yaklaşımının gelişiminde avrupa birliğinin rolü: ilerleme raporları içerik analizi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 9 (2), 81-109.
- Lane, J. E. (2000). *New Public Management*, Routledge, London.
- Lynn, L.J (2001), "The myth of the bureaucratic paradigm: what traditional public administration really stood", *Public Administration Review*, 61 (2) 144-160.
- Majone, G. (1997). "The agency model: the growth of regulation and regulatory institutions in the european union", *EIPASCOPE-European Institute of Public Administration*, 3, pp. 9-14.

- McCourt, W. & Minogue, M. (2001). *The Internationalization of Public Management: Reinventing the Third World State*. Cheltenham: Edward Elgar.
- McLaughlin, K. Osborne, P. S. & Ferlie, E. (2002). *New public management: current trends and future prospects*. London: Routledge.
- Mehde, V. (2006). Governance, administrative science, and the paradoxes of new public management, *Public Policy and Administration*, Vol:21, No:4, pp.60-81.
- Mintzberg, H. (1996). "Managing government, governing management", *Harvard Business Review*, 74(3), pp.75-83.
- Mongkol, K. (2011). Implementing new public management in a developing country: the case of thailand. *International Journal of Arts&Sciences*, 4(23), 87.
- Osborne, D. E. & Gaebler, T. (1992). *Reinventing Government: How the Entrepreneurial Spirit is Transforming the Public Sector*, New York: Plume.
- Osborne, S. P. (2006). The new public governance. *Public Management Review*, 8 (3), 377-387.
- Ömürgönülşen, U. (1997). The emergence of a new approach to the public sector: the new public management, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 52(01).
- Ömürgönülşen, U. (2003). Kamu sektörünün yönetimi sorununa yeni bir yaklaşım: yeni kamu işletmeciliği. M. Acar ve H. Özgür içinde, *Çağdaş Kamu Yönetimi I* (s. 3-44). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Özalp, A. (2008). Diyalektik düzlemde refah devleti ile yeni sağ ilişkisi, *Gazi Üniversitesi, Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23.
- Özdemir, S. (2007). *Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti*, İstanbul Ticaret Odası.
- Parlak, B. (2011). *Yönetim Bilimi ve Çağdaş Yönetim Teknikleri*. Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Parlak, B., & Sobacı, Z. (2005). *Kuram ve Uygulamada Kamu Yönetimi: Ulusal ve Global Perspektifler*. Aktüel Yayınları, Bursa.
- Pierson, C. (2000). *Modern State, (Modern Devlet)*, Çev. Dilek Hattatoğlu. Çiviyazıları. Berdan Matbaası, Birinci Basım. İstanbul.
- Pollitt, C. (2007). The new public management: an overview of its current status". *Administratie si Management Public*, 8, 110-115.
- Ruhanen, L. Scott, N. Ritchie, B. & Tkaczynski, A. (2010). Governance: a review and synthesis of the literature. *Tourism Review*.
- Sarker, A. (2006). New public management in developing countries: an analysis of success and failure with particular reference to singapore and bangladesh. *International Journal of Public Sector Management* 19 (2): 180-203.
- Sharma, C. K. (2007). *New Public Management Challenges And Constrains*. Botswana: University of Botswana.
- Spicker, P. (2000). *The Welfare State: A General Theory*. Sage, London.
- Tuncer, A., & Köseoğlu, Ö. (2015). Düzenlemenin üç hali: refah devletinden düzenleyici devlete düzenleme faaliyetinin vazgeçilmezliği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20 (1), 85-100.
- Tuncer, A., & Usta S. (2013). İki kriz arasında yönetim: yeni kamu işletmeciliği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (30), 181-195.
- Usta S., & Akıncı A. (2018). "Bir alman yönetim yaklaşımı olarak kameralizm". *Journal of Political Administrative and Local Studies*.
- Vincent, A. (2006). *Modern Politik İdeolojiler* (Çev. Arzu Tüfekçi). Paradigma Yayınlar, İstanbul.